

## **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ**

**Мішеніна Тетяна Миколаївна**

*здобувачка*

*Науково-дослідний інститут публічного права*

*м. Київ, Україна*

Суттєве ускладнення структури злочинності, нерівномірність її територіального поширення, поява нових способів учинення кримінальних правопорушень та необхідність раціонального використання ресурсів органів правопорядку зумовлюють потребу в удосконаленні аналітичної складової діяльності прокуратури. Статистичне узагальнення результатів роботи дає змогу встановити вже сформовані тенденції, проте для запобігання злочинності цього недостатньо. Необхідним є визначення загроз, оцінювання ймовірності їх розвитку, встановлення сфер і територій концентрації кримінально протиправних проявів та визначення тих проблем, вплив на які повинен мати першочерговий характер. З огляду на це перспективним напрямом розвитку запобіжної діяльності прокуратури є застосування ризик-орієнтованого підходу.

Передумови для його реалізації вже закладено у чинному законодавстві. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» Офіс Генерального прокурора забезпечує належне функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань та визначає єдиний порядок формування звітності про стан кримінальної протиправності й роботу прокурора [1]. Організація діяльності органів прокуратури щодо ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу врегульована також наказом Генерального прокурора від 17 березня 2021 р. № 69 [2]. Таким чином, прокуратура володіє значним масивом систематизованої інформації, яка може використовуватися не лише для обліку результатів кримінальних проваджень, але й для виявлення негативних тенденцій та визначення напрямів запобіжного впливу.

Відповідний напрям узгоджується й із Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Серед напрямів подальшого розвитку системи органів правопорядку в ньому передбачено використання ризик-орієнтованих підходів, інформаційно-аналітичної діяльності, стратегічного управління та прогнозування [3]. Зазначений документ засвідчує поступовий перехід від оцінки діяльності органів правопорядку переважно за кількісними результатами до використання аналітичних

механізмів, спрямованих на визначення пріоритетів та прогнозування розвитку загроз.

У свою чергу, ризик-орієнтований підхід не варто ототожнювати із традиційним статистичним аналізом. Останній насамперед відповідає на питання про кількість, структуру та динаміку вже зареєстрованих кримінальних правопорушень. Оцінювання ризиків повинно встановлювати, де, у якій сфері та за наявності яких обставин існує підвищена ймовірність погіршення криміногенної ситуації, а також визначати можливі наслідки такого погіршення. Відповідно, предметом аналізу має бути не тільки сам факт зростання певної категорії кримінальних правопорушень, а й стійкість відповідної тенденції, територіальна концентрація, характер заподіяної шкоди, наявність організованих форм кримінально протиправної діяльності, повторюваність способів учинення правопорушень, уразливість певних суспільних відносин та спроможність наявних правоохоронних механізмів своєчасно реагувати на виявлену проблему.

Схожий підхід уже використовується при оцінюванні загроз організованої злочинності та тяжких злочинів у межах СОСТА Україна. Нормативно ця система визначена як сукупність механізмів збирання, узагальнення та аналізу інформації про відповідні загрози з подальшим визначенням пріоритетів протидії їм, а Офіс Генерального прокурора включено до кола органів, які можуть брати участь у такому оцінюванні [4]. Методологічна цінність цього підходу полягає у зміщенні акценту з обліку окремих кримінальних правопорушень на оцінювання загроз, їх впливу та факторів, що забезпечують їх відтворення. Разом із тим використання ризик-орієнтованого підходу в діяльності прокуратури не повинно обмежуватися виключно організованою злочинністю. Вважаємо доцільним запровадження системи прокурорського оцінювання криміногенних ризиків, призначеної для інформаційно-аналітичного забезпечення координаційної та іншої діяльності прокуратури у сфері запобігання злочинності. Йдеться не про створення нової функції прокуратури, а про удосконалення способу використання інформації під час реалізації вже наданих їй законом повноважень.

Основу такого оцінювання може становити сукупність взаємопов'язаних критеріїв: динаміка відповідної категорії кримінальних правопорушень; масштаб заподіяної або потенційної шкоди; територіальна концентрація; систематичність і повторюваність протиправних проявів; ступінь організованості відповідної діяльності; уразливість потерпілих; наявність стійких причин та умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; складність їх виявлення; співвідношення між масштабом загрози та наявними ресурсами органів правопорядку. Поєднання цих показників дасть змогу диференціювати виявлені проблеми за

ступенем ризику та визначати, які з них потребують першочергового міжвідомчого реагування.

З організаційного погляду таке оцінювання доцільно здійснювати на декількох взаємопов'язаних рівнях. На загальнодержавному рівні предметом аналізу мають бути стійкі тенденції, здатні впливати на стан правопорядку в державі або декількох регіонах. На рівні обласних прокуратур пріоритетного значення набуває встановлення регіональної специфіки злочинності, територій її підвищеної концентрації та проблем взаємодії органів правопорядку. Для окружних прокуратур найбільш доцільним є аналіз локальних загроз, безпосередньо пов'язаних із особливостями конкретних територіальних громад. Така побудова дозволить поєднати загальнодержавне прогнозування з регіональною та місцевою специфікою.

Практичним результатом оцінювання має бути не сам аналітичний документ, а прийняття на його основі відповідних організаційних рішень. Наприклад, встановлення високого рівня певного криміногенного ризику може бути підставою для винесення проблеми на координаційну нараду, створення міжвідомчої робочої групи, розроблення узгоджених заходів, проведення поглибленого аналізу причин негативної тенденції або підготовки пропозицій щодо нормативних змін. Порядок координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності вже передбачає визначення проблем відповідної діяльності на основі аналізу структури і динаміки злочинності та прогнозування її тенденцій [5]. Таким чином, ризик-орієнтований підхід може стати інструментом підвищення обґрунтованості координаційних рішень, не виходячи за межі чинної компетенції прокуратури.

Доцільно також змінити підхід до оцінювання результатів реалізації відповідних заходів. Кількість проведених координаційних нарад, створених робочих груп чи підготовлених аналітичних документів сама по собі не засвідчує досягнення запобіжного результату. Оцінюватися повинна зміна ризику, який став підставою для вжиття заходів: припинення його зростання, зменшення територіальної концентрації кримінальних правопорушень, усунення виявленої міжвідомчої проблеми, підвищення своєчасності виявлення певних кримінально протиправних проявів. Це забезпечує зв'язок між первинним аналітичним висновком, прийнятим рішенням та його фактичними наслідками.

Водночас ризик-орієнтований аналіз потребує запобіжників від надмірної формалізації. Автоматичне віднесення певної території, соціальної групи чи виду діяльності до категорії підвищеного ризику виключно на підставі кількісних показників може спричиняти необґрунтовану концентрацію правоохоронної уваги та відтворення помилкових статистичних залежностей. Тому результати автоматизованої обробки даних

повинні підлягати професійній аналітичній оцінці, перевірці за декількома джерелами інформації та використовуватися з дотриманням принципів законності, пропорційності й недискримінації.

Таким чином, ризик-орієнтоване інформаційно-аналітичне забезпечення запобіжної діяльності прокуратури доцільно розуміти як систематичне збирання, зіставлення та оцінювання інформації про стан і тенденції злочинності з метою встановлення криміногенних загроз, визначення ступеня їх ризику, прогнозування можливого розвитку та обґрунтування пріоритетів координаційного й іншого передбаченого законом реагування. Такий підхід дозволяє поступово змістити центр аналітичної роботи прокуратури від фіксації вже отриманих результатів до раннього встановлення проблем, розвиток яких може призвести до погіршення криміногенної ситуації.

### Література

1. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
2. Про організацію діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу : наказ Офісу Генерального прокурора від 17 берез. 2021 р. № 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0069905-21>.
3. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 трав. 2023 р. № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023>.
4. Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна : постанова Кабінету Міністрів України від 26 січ. 2022 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF>.
5. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності : наказ Офісу Генерального прокурора від 8 лют. 2021 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21>.